

Braucam uz Latviju!

ceļotāja klade

Kas ir kultūras

piemineklis?

Tas ir cilvēka darinājums, sena un vērtīga lieta vai celtne. Tā ir vērtīga ne tikai tāpēc, ka dārgi maksā, bet arī tāpēc, ka ir īpaša un unikāla. Pateicoties tai varam daudz ko uzzināt par seniem laikiem. Tā ir piemiņa no pagātnes, kuru sargājam, lai to ieraudzītu un iepazītu nākamās paaudzes. Tas ir kaut kas, ko ir redzējuši Tavi vecvecāki, vecāki, un ko šodien apbrīno Tu pats.

Kas ir

“poloniks”?

Tas ir ar poļu kultūru un vēsturi saistīts rokraksts vai dokuments, priekšmets vai vieta, kas atrodas Polijā vai ārzemēs. Poļu kultūras pieminekļus var redzēt visā pasaulē, jo poļi ir dzīvojuši, strādājuši un radījuši daudzās vietās, pēc sevis atstājot lielu daudzumu interesantu celtnu, dokumentu un pieminekļu...

Klades īpašnieks ir:

.....
Vārds

.....
Uzvārds

.....
Vecums

.....
Acu krāsa

.....
Mīļākais mēnesis

.....
Mīļākais ēdiens

.....
Mīļākā vieta uz Zemes

.....
Draugi

Vai zini, kā izskatās

Polijas un Latvijas kartes?

Abas valstis atrodas pie Baltijas
jūras un tās vieno kopīga vēsture, kaut gan
pašlaik tām nav kopīgas robežas.

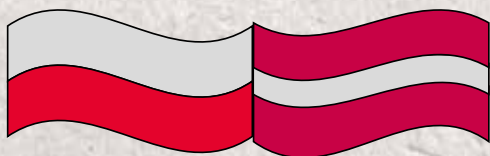
Polijas galvaspilsēta ir

Varšava

Latvijas galvaspilsēta ir

Rīga

Lūk, šādi izskatās karogi:

Atrodi uz kartes un izkrāso
Poliju un Latviju

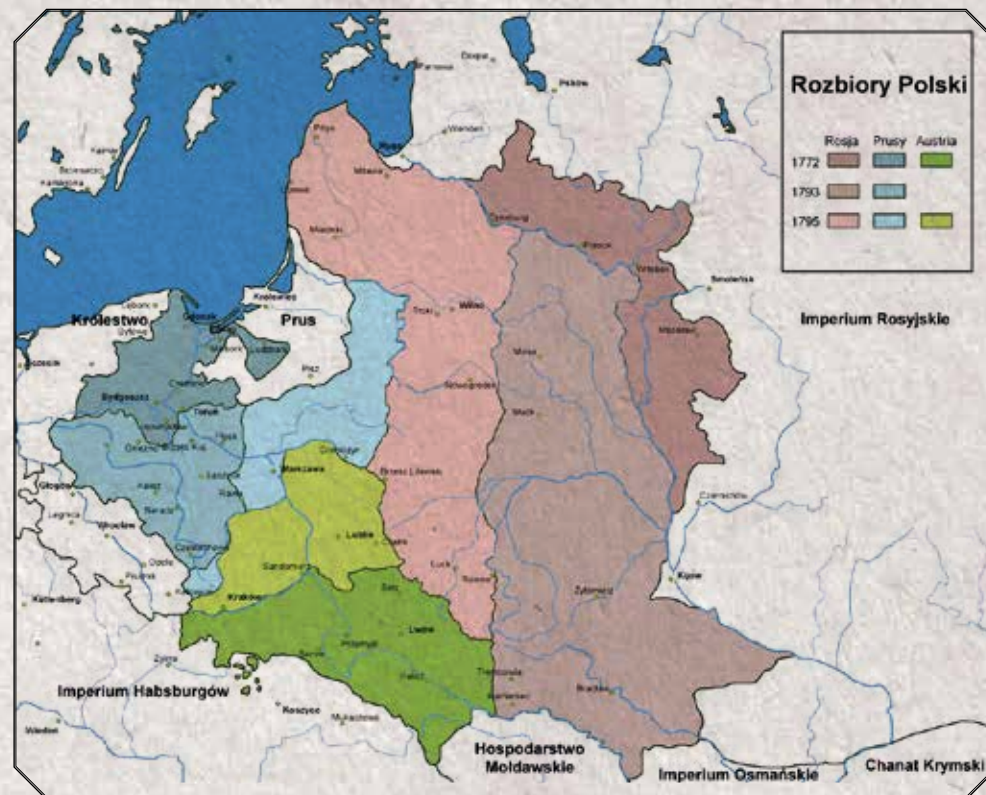

https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzeczpospolita_Obojga_Narod%C3%B3w#/media/Plik:Rzeczpospolita_Obojga_Narod%C3%B3w_1635.svg

Senajos laikos

bija valsts, ko sauca par Divu Tautu kopvalsti. Tās sastāvā ietilpa mūsdienu **Polijas, Lietuvas, Latvijas, Ukrainas, Baltkrievijas** un **Krievijas** teritoriju daļa, arī neliela **Igaunijas, Slovākijas** un **Moldāvijas** zemju daļa.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Rozbiory_Polski#/media/Plik:Rzeczpospolita_Rozbiory.svg

Vai zini, kas bija Polijas dalīšana?

Tas bija laiks, kad Polija uz **123 gadiem** pazuda no Eiropas kartes un tās teritoriju ieņēma trīs kaimiņvalstis: **Krievija, Vācija** un **Austrija**.

Poļi centās atgūt brīvību un no jauna izveidot Polijas valsti. Vai zini, ka ar ieročiem rokās par brīvu Poliju cīnījās arī jauna sieviete vārdā

Emīlija Plātere?

Atceramies viņu kā 1830. gada sacelšanās varoni. Šī sacelšanās sākās 29.novembrī, tāpēc to sauc par Novembra sacelšanos.

→
Ar izkaptīm
bruņoti zemnieki
Emīlijas Plāteres
vadībā 1831.g.,
Jana Bogumila
Rozena glezna

Emīlija Plātere bija poliete, taču viņas ģimenes senčos bija arī vācieši. Emīlija piedzima Viļņā (šobrīd tā ir Lietuvas galvaspilsēta), bet uzauga Līksnas muižas pilī, vietā, kas atrodas mūsdienīgu Latvijas teritorijā. Šīs zemes kādreiz bija Žečpospolitas sastāvdaļa, ko dēvēja par Poļu Inflantiju, bet šodien to sauc par Latgali.

Līdz galam nav zināms, kā īstenībā izskatījās Emīlija Plātere. Tiek uzskatīts, ka sacelšanās laikā viņa valkāja vīriešu tērpu, un mākslinieki bieži viņu attēloja tieši šādi.

Tā izskatījās Līksnas muižas pils – ziemā
kara laikā tā tika iznīcināta

Un kā Tu iztēlojies Emīliju?
Varbūt izkrāsosi viņas portretu?
Ir zināms, ka viņai bija zilas acis.

Poļu Inflantijā jeb Latgalē ir daudzi interesanti kultūras pieminekļi un skaista daba – Daugavas upe, ezeri, lieliski meži.

Ir vērts aizbraukt ekskursijā uz Krāslavu. Pilsētas apkārtnē Daugavas upe skaisti meandrē. Šis sarežģītais vārds nozīmē, ka upe met gleznainus līkumus un maina virzienu. To labprāt izmanto ūdens sporta veidu cienītāji, piemēram, smaiļotāji.

Rotaļa!

Iedomājies, ka caur Tavu pagalmu vai istabu plūst līkumaina, strauja un gara upe. Uzzīmē līniju ar krītu, bet ja esi mājās – no lentes vai auklas izveido līkumainas upes formu, tai apkārt saliec, piemēram, auduma gabalus vai nelielus spilvenus. Tie būs akmeņi, pa kuriem ir jāiet tā, lai nepieskartos upei. Liec “akmeņus” tā, lai nebūtu pārāk viegli tikt pāri upei. Ja pieskarsies upei, saņemsi soda punktu. Kad visi spēles dalībnieki būs tikuši pāri upei, nomainiet “akmeņu” atrašanās vietas. Uzvarētājs ir tas, kuram ir vismazākais soda punktu skaits.

Vai zini, ka vari
ceļot pa Latgali,

neizejot no mājām?

Tu vari iepazīt tās pieminekļus un slavenus iedzīvotājus kopā ar ievērojamu Latgales lietpratēju un viņa zirgu, lasot grāmatu **Inflantijas zirdziņš jeb ceļojums ar Gustava kungu.**

Vai zini, kas viņš ir?

16. lpp.

restaurācija

Ir vērts uztaisīt pārtraukumu braucienā ar smailēm un aplūkot **Krāslavas** kultūras pieminekļus – Plāteru ģimenes pili un par viņu līdzekļiem uzcelto Sv. Ludviga baznīcu. Šajā baznīcā redzama milzīga glezna, ko darināja slavenā poļu mākslinieka **Jana Matejko** mācekļi. Sākumā gleznas skici uztaisīja pats Matejko, taču darbu pabeidza citi mākslinieki.

Gleznā ir attēlots karalis Svētais Ludvigs IX. Glezna bija nopietni bojāta, un pirms dažiem gadiem to izglāba kultūras pieminekļu restauratori no Polijas.

Vai atceries, kas ir

restaurators?

Tas ir cilvēks, kurš rūpējas par pieminekļiem, lai tie pēc iespējas ilgāk saglabātu savu skaistumu, un viņš arī atgriež seno spožumu bojātiem un nopostītiem pieminekļiem.

fot. Dorota
Jaņiņevska-Jakubjaka

Varbūt vēlies apēst ko saldu un garšīgu? Lūk, recepte no Latgales jeb kādreizējās Poļu Inflantijas. Palūdz kādam pieaugušajam, lai palīdz pagatavot

Asuškas latgaliešu gaumē

1kg balta graudaina biezpiena
(trekna vai pustrekna)
1 glāze miltu
1-2 olas
Apm. 1-2 karotes cukura
(nedaudz, garšai)
1/4 tējkarotes sāls
Vaniļas cukurs vai dabiska
vaniļa
Sviests
200 ml saldā krējuma
Piparmētru lapiņas, ievārījums
vai svaigi augļi
(avenes, mellenes, zemenes vai
meža zemenes)

Traukā liec biezpienu, miltus, olas, cukuru un vaniļas cukuru vai dabisku vaniļu.

Sakul (ar mikseri) līdz masa kļūst gluda un viendabīga. Ar rokām izveido no mīklas nelielas, nedaudz saplacinātas "bulciņas". Apcep dažas minūtes dzidrinātā sviestā. Aplej ar nedaudz saldinātu krējumu un kādu brīdi pakarsē. Pārliec šķīvī, dekoram un garšai uzliec, piemēram, piparmētru lapiņas, tējkaroti ievārījuma vai nedaudz svaigu augļu.

Daudz informācijas par Poļu Inflantiju varam atrast Gustava Manteifeļa grāmatās:

Gustavs Manteifelis

Noteikti esi pamanījis, ka šā poļu rakstnieka un vēsturnieka uzvārds izklausās pēc svešvārda. Tas tāpēc, ka daži Gustava senči nāca no Vācijas.

Gustavs Manteifelis piedzima Poļu Inflantijā, Dricānu ciemā, taču daudzus gadus dzīvoja Rīgā, kas tagad ir Latvijas galvaspilsēta. Manteifelis ir uzrakstījis vairākas grāmatas par šīs pilsētas vēsturi un tās pieminekļiem.

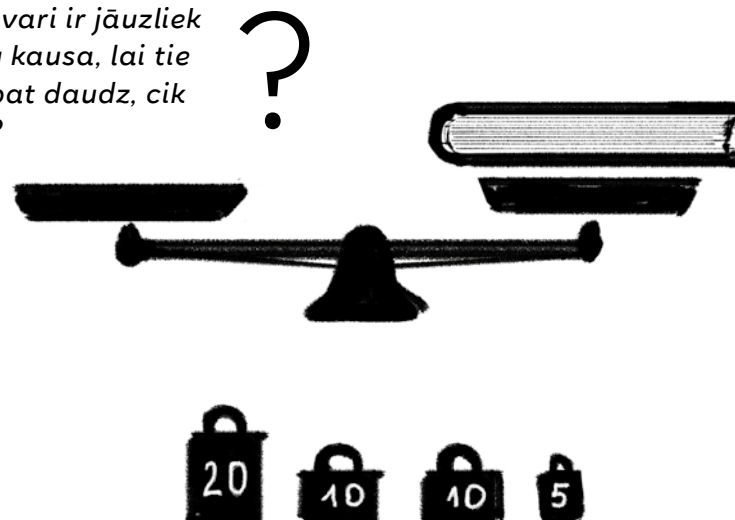
Šis lieliskais albums
sver 35 kg!

Vai zini, ka Gustavs Manteifelis sagatavoja lielisku albumu ar skaistām ilustrācijām, kurās ir attēlotas Latgales vēsturiskās personības, pils, baznīcas, pilsētu skati un ainavas? Šī vērtīgā albuma nosaukums latīņu valodā ir "Terra Mariana" jeb "Māras zeme". Albums ir veltīts kristiešu reliģijas vēsturei, kura šajās zemēs parādījās kopā ar vācu Zobenbrāļu ordeņa bruņiniekiem.

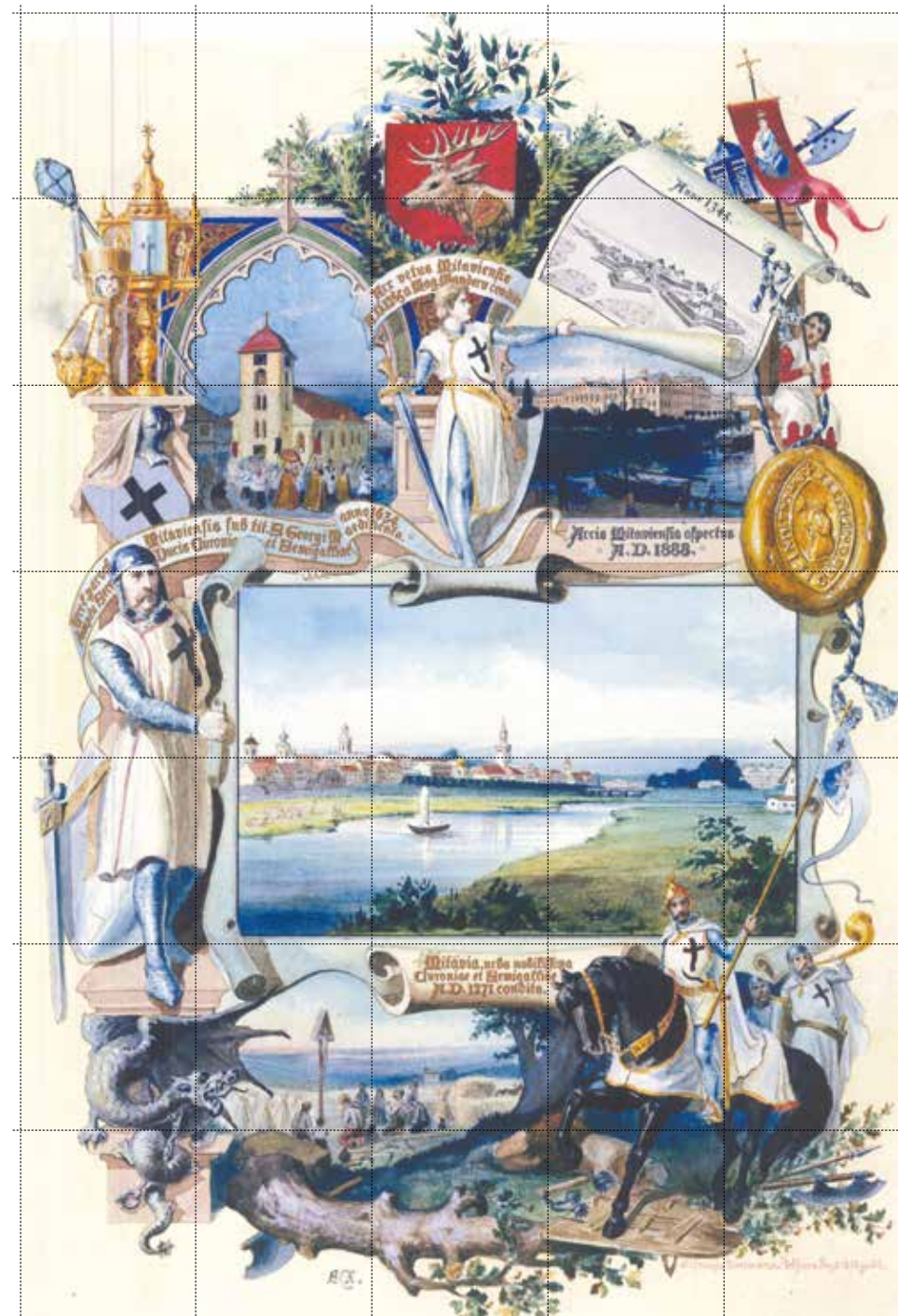

Šis albums atrodas Vatikāna bibliotēkā, jo tas tika uzdāvināts pāvestam Leonam XIII

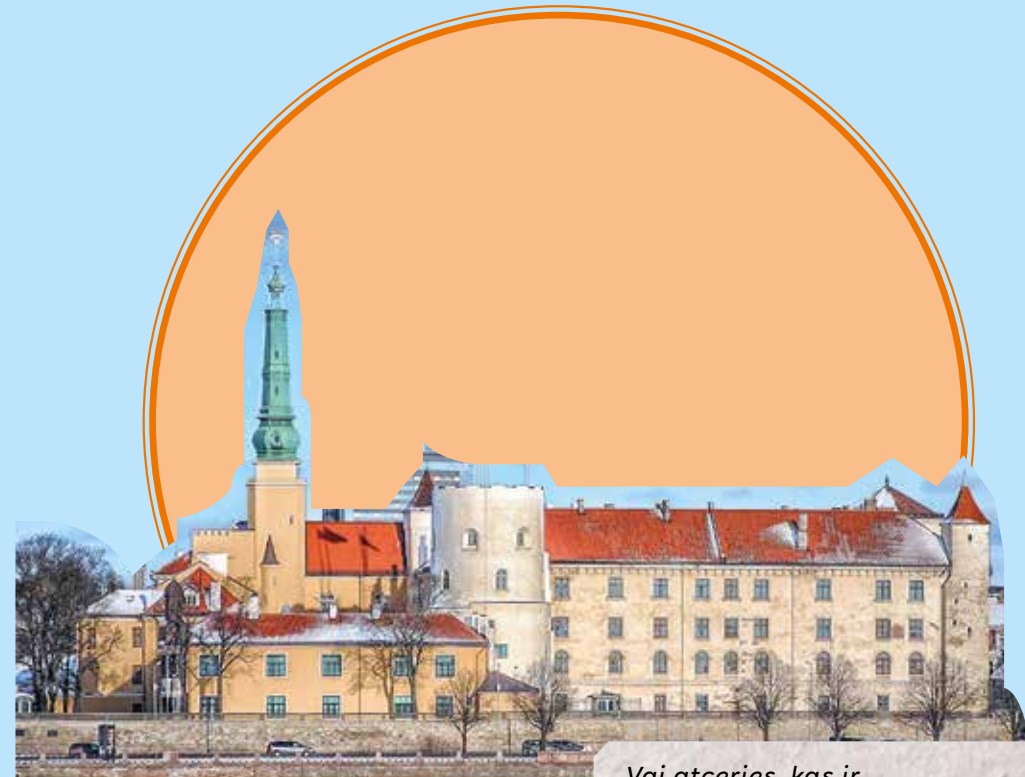
Kādi atsvari ir jāuzliek uz svaru kausa, lai tie sver tikpat daudz, cik albums?

Sagriez zīmējumu pa
punktētām līnijām un
saliec puzzle.

Lapa ar bruņiniekiem un Latvijas pilsētas Jelgavas (ko agrāk dēvēja par Mītavu) skatiem. Šo lapu albumam "Terra Mariana"1888. gadā uzgleznoja Arturs Baumanis

Rīga ir skaista pilsēta pie Daugavas upes. Vecākajā pilsētas daļā atrodas pils. To uzcēla ordeņa bruņinieki, vēlāk tur atradās Polijas karaļa vietvalža rezidence. 1582.gadā Rīgu apmeklēja pats karalis Stefans Batorijs. Vēlāk Rīgu ieņēma zviedri, tad krievi. Šobrīd pils ir Latvijas prezidenta rezidence.

Vai atceries, kas ir

piemineklis?

2.lpp

Vai zini, kas ir

Monētu kaltuve?

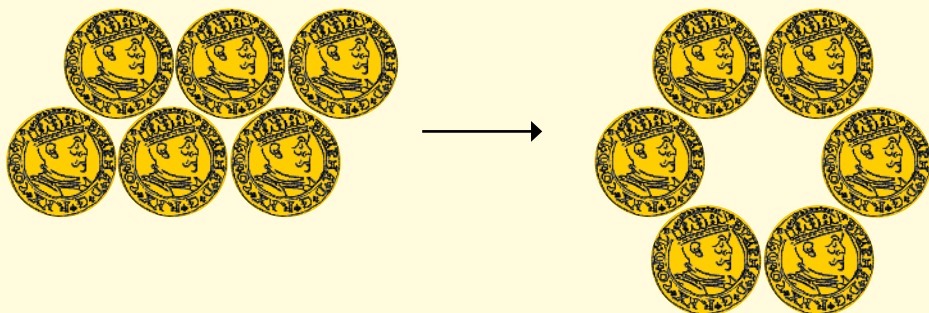
Tā ir vieta, kur tiek ražotas (t.i. kaltas) monētas.

1584. gadā Rīgā tika izveidota monētu kaltuve un uzsākta zelta dukātu kalšana, uz kuriem bija attēlots karalis Stefans Batorijs.

Atjautības uzdevums ar monētām

Pirmo monētu izkārtojumu pārveido aplī ar trim kustībām. Katrai monētai pēc pārvietošanas ir jāsaskaras ar divām citām monētām. Ar vienu kustību var pārvietot tikai vienu monētu un nevar pārlekt pāri citām monētām.

Jugendstils

Rīga ir slavena arī ar neparastiem ēku rotājumiem. Šādi dekorējumi – vijīgas līnijas, augi, teiksmaini dzīvnieki un brīnumaini tēli ir raksturīgi Jugendstila arhitektūrai.

*Un kā Tu iztēlojies dekorus,
kas varētu rotāt mājas
sienu vai jumtu?*

Kaķu māja

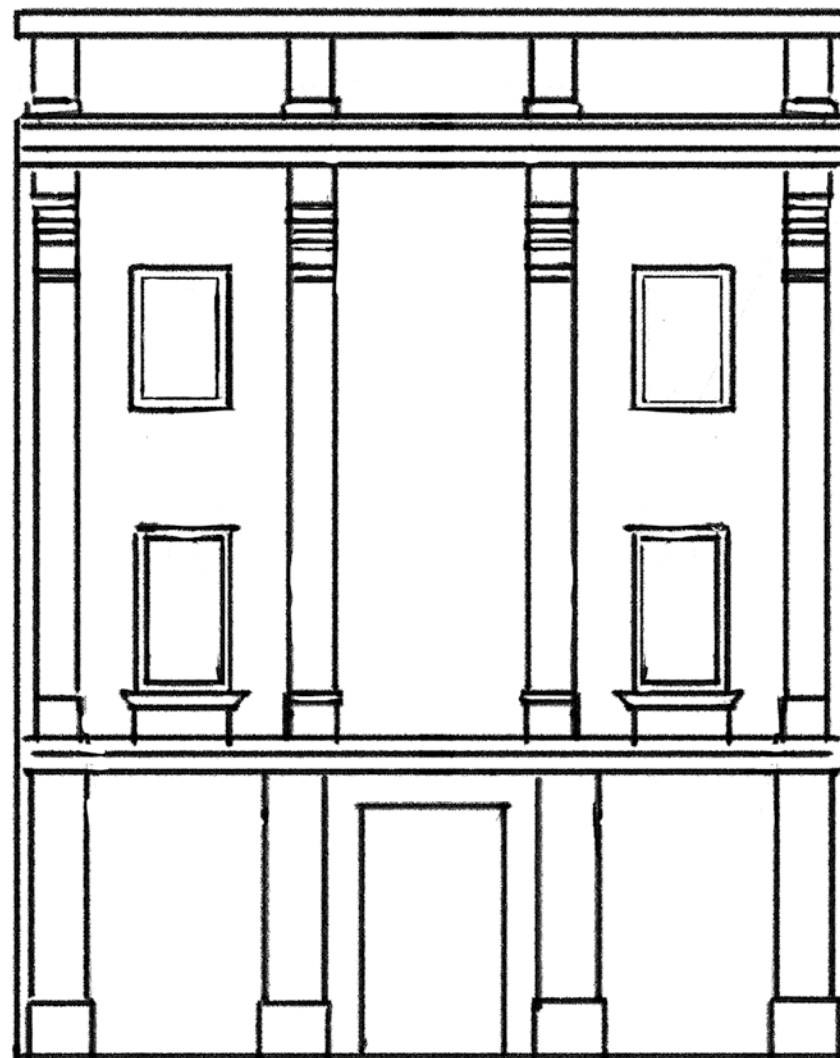
Vai zini, ka Rīga ir slave-
na arī ar to, ka šeit dzīvo
daudz kaķu? Dažreiz ir
pat gadījies, ka kaķi ar
kuģiem pa Daugavas upi
nokļuvuši Rīgas ostā.

Rīgā pat ir **Kaķu māja**, ko
sauc arī par Melnā Kaķa
māju.

Šo ēku grezno divu melnu
kaķu figūras ar izliektām
mugurām un paceltām
astēm.

Leģenda vēsta, kā Kaķu mājas īpaš-
nieks netika uzņemts Lielajā Ģildē
(sava veida klubs, kur tikās tirgotā-
ji). Tāpēc viņš atriebībā esot uzslē-
jis uz jumta divu kaķu figūras, kuru
dibenī ar paceltām astēm pavērsti
pret blakus esošo Lielās Ģildes ēku.
Tas bija ļoti aizvainojošs žests, jo
šādi viņš atsaucās uz teicienu “no-
bučojiet maniem kaķiem zem astes”.
Pēc daudziem strīdiem mājas īpaš-
nieks galu galā apgriezta vienu no
kaķiem otrādi, tā lai pret Ģildi būtu
vērstā kaķa galva.

Fot. Aleksandra Jakubjaka

Rīgā atradās poļu arhitekta Floriana Viganovska darbnīca. Viņš ir projektējis daudzas mājas un baznīcas. Dažas no tām atrodas Rīgā, piemēram, Sv. Franciska baznīca, kas tapusi pateicoties Rīgā dzīvojošajām poļu ģimenēm, kuras ziedoja naudu šīs lieliskās ēkas būvniecībai.

Šo baznīcu rotā skaistas vitrāžas jeb krāsaini logu dekorī. Tie ir veidoti no stikla gabaliņiem, kas savienoti ar īpaša metāla dzīslu palīdzību. Visskaistāk vitrāžas izskatās, kad caur tām ieplūst saules gaisms.

Vai zini, ka

Ja ielūkosimies vienā no vitrāžām, kurā ir attēlots Sv. Adalberts no Prāgas, atradīsim uzrakstu poļu valodā ar darbnīcas nosaukumu, kur šis skaistais loga dekors tika izgatavots. Tās nosaukums ir "Sv. Lūkasa darbnīca".

šīs vitrāžas tika izgatavotas Varšavā? Tām nācās pārvarēt vairāk nekā 700 km garu ceļu uz Rīgu, un pie tam laikos, kad vēl nebija ne mašīnu, ne līdmašīnu!

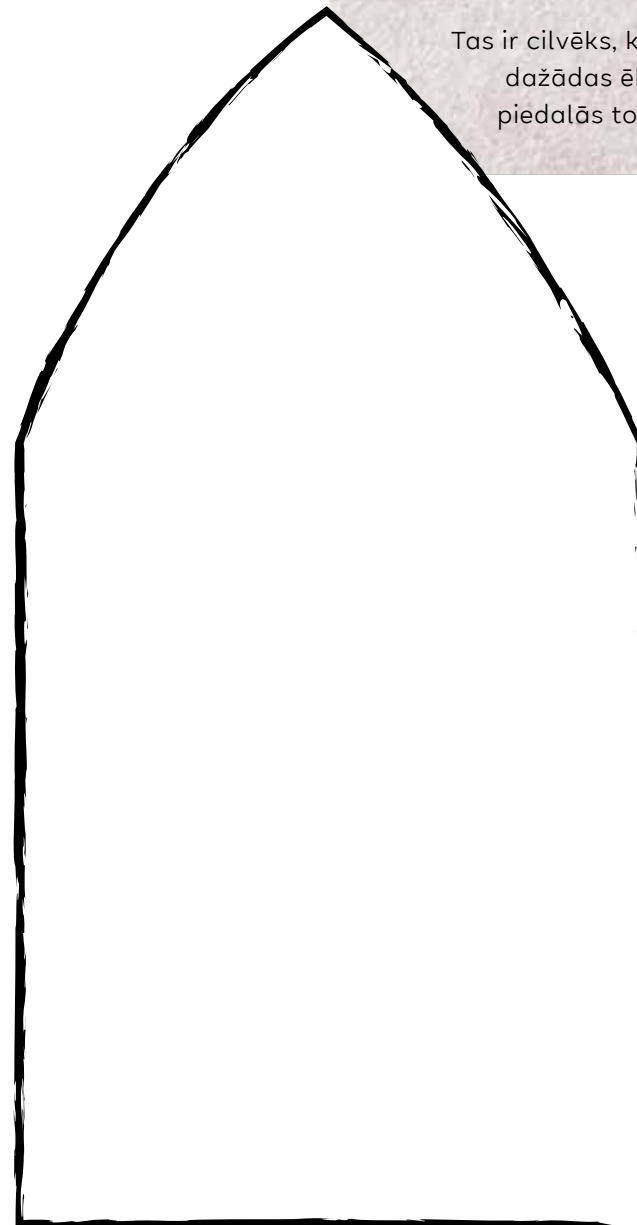
Fot. Aleksandra Jakubjaka

Varbūt Tu vēlies uztaisīt savu vitrāžas projektu?

Vai zini, kas ir

ARCHITEKTS?

Tas ir cilvēks, kurš projektē dažādas ēkas un vēlāk piedalās to celtniecībā.

RĪGAS POLITEHNIKUMS

Florians Viganovskis studēja Rīgas Politehnikumā. Lai kā, kad Polija pazuda no Eiropas kartes, daudzi poļi studēja tieši Rīgā. Šajā augstskolā varēja darboties arī studentu organizācijas. Poļi nodibināja divas studentu korporācijas: “Arkonija” un “Velēcija”.

“Velēcijas” krāsas bija: zaļa-sudraba-zila. Zaļa krāsa simbolizēja cerību, sudraba – taisnību, zila – draudzību. Viens no slavenākajiem “Velēcijas” biedriem bija Polijas prezidents Ignacijs Moscickis.

Savukārt “Arkonijas” krāsas bija: tumši zila – uzticība ideāliem, balta – taisnība, zaļa – cerība (galvenokārt, cerība uz neatkarības atgūšanu, jo Polija bija pazudusi no kartēm). “Arkonijas” biedrs bija poļu ģenerālis Vladislavs Anderss, kurš uzvarēja kaujā pie Montekasīno.

Polo un Nika, neparasti filmas varoņi, kas ceļo laikā un telpā, apmeklēja arī Rīgu! Viņi viesojās Rīgas Politehnikumā, iepazīna šīs augstskolas slavenākos absolventus un uzzināja, ko nozīmē noslēpumainie “cīrķeļi”. Arī Tu vari noskatīties šo filmu “Polo un Nika. Rīgas dēka” internetā:

<https://polonika.pl/programy/programy-strategiczne/popularyzacja/multimedia/filmy/filmy-dla-dzieci-777888109/polo-i-nika-ryska-awantura>

Vai zini, ka studentus, kas slikti uzvedās un uzsāka strīdus, varēja sodīt, ieslēdzot uz vairākām dienām telpā, ko sauca par karceri? Viņiem deva tikai ūdeni un maizi. Daži studenti, kas nokļuva karcerī, atstāja uz sienām zīmējumus un uzrakstus. Pirms dažiem gadiem poļu restauratori izglāba šos zīmējumus, tos atjaunoja un pārklāja ar īpašu vielu, kas pasargā no apkārtējās vides iespaida.

Starp studentu zīmējumiem visvairāk izceļas

lielais skelets.

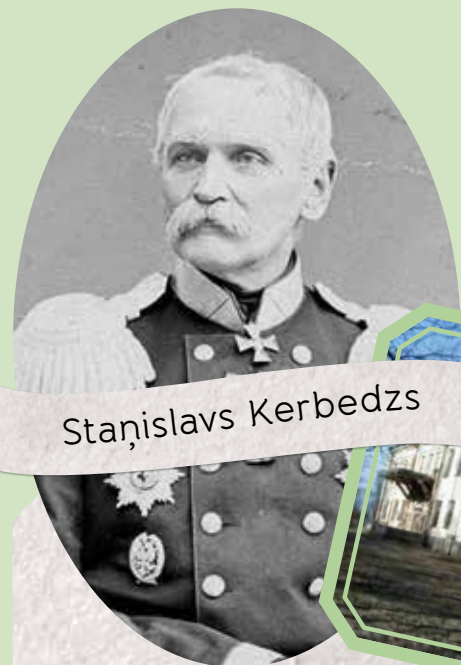

Fot. Dorota Jaņiņevska-Jakubjaka

Mūsdienās šādus zīmējumus dēvē par:

GRÁFS + ČITI

Kāds vārds Tev sanāca?

Staņislavs Kerbedzs

Diemžēl Riebiņu muiža ir
diezgan sliktā stāvoklī

Ceļojot pa Latviju ir vērts apmeklēt divas
interesantas vietas:

Riebiņus un Lūznavu

Šīs skaistās mājas piederēja inženierim Staņislavam
Kerbedzam un viņa meitai Eugenijai. Viņa atbalstīja
Varšavas jaunos māksliniekus un aicināja viņus
uz Riebiņiem un Lūznavu, kur organizēja
gleznošanas plenērus.

Kas ir

plenērs?

Tas nozīmē, ka mākslinieks glezno zem
klajām debesīm, un viņa darba tēma vis-
biežāk ir daba, lauku mājas vai skaistas
celtnes, pilsētas parki un dārzi.

*Iztēlojies, ka esi mākslinieks un glezno plenērā.
Izkrāso šo Lūznavas muižas skatu!*

Inženieris Staņislavs Kerbedzs projektēja tiltus. Diemžēl skaistais Kerbedza tilts Varšavā tika iznīcināts kara laikā, taču vecajās fotogrāfijās varam redzēt, kā tas izskatījās. Tilts tika attēlots arī Aleksandra Gerimska gleznā "Smilšu karjera strādnieki" (Nacionālais muzejs Varšavā)

*Varbūt pats pamēģināsi uztaisīt tilta projektu?
Te ir vieta Tavam tiltam*

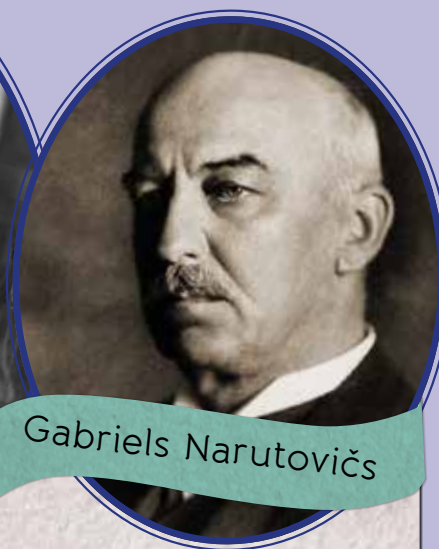

Kā redzat, Polijai un Latvijai ir daudz kopīga. 1918.gadā Polija atkal kļuva brīva valsts, un šajā pašā gadā piedzima Latvija.

Abas valstis atzīmē savus Neatkarības svētkus novembrī:
Polija – 11. novembrī, bet Latvija – 18.novembrī.

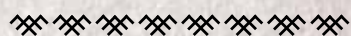
Ignacijs Moscickis

Gabriels Narutovičs

Vērts zināt, ka pirmais Polijas Republikas prezidents Gabriels Narutovičs jaunībā mācījās skolā Latvijas ostas pilsētā Liepājā (poliski *Lipawa*). Par Polijas prezidentu kļuva arī Ignacijs Moscickis, kurš studēja Rīgas Politehnikumā.

Vārdnīca

Pilsētu nosaukumi poļu un latviešu valodā bieži vien atšķiras:

Rīga – Ryga

Līksna – Liksna

Dricāni – Drycany

Riebiņi – Rybiniszki

Lūznava – Dłużniewo

Krāslava – Kraszewo

Liepāja – Lipawa

Izdevējs

Pētām/sargājam/popularizējam
Polijas kultūras mantojumu ārzemēs

www.polonika.pl

Atrodī mūs:

Polijas Republikas
vēstniecība Rīgā

Uzraugošā institūcija:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Sastādītāji:

Dorota Janiśewska-Jakubjaka, Magdalena Gutowska

Redaktore: Renata Gajovjaka

Iespiešana: Drukarnia Edit

05-462 Włozowska, Dworkowa 2 iela, Polija

Autortiesības:

© Nacionālais Polijas kultūras mantojuma ārzemēs
institūts POLONIKA, 2021

© Polijas Republikas vēstniecība Latvijā, 2021

Latvija ir slavēta ar tekstīlijām
un skaistiem rakstiem!

Šos rakstus izmanto
ikdienā lietotu priekšmetu,
piemēram, cimdu,
rotājumos.

